

Ушбу ўқув қўлланма атоқли адиб О.Ўқубонини тарихий романларидаги характерлар руҳини тасвири масаласини ёритар экан, аввало ушан ажлоларимиз ҳаёти ва фалсафати, уларнинг рўзиётида кечган муқаддас туйғуларини адиб ижодда, айнан тарихий романларида руҳини тасвирининг қандай усуллари қўлланган эканлигини аниқлаш ва ҳозирги ўзбек насаида психологик тасвир масалаларида Ўқубонини тутган ўрини белгилаб бериш орқали адабиётшунослик илмига янги кузатишлар олиб киради.

Ҳисода талаба ва адабиёт ўқитувчилари, адабиёт назарияси муаммолари билан шуғулланувчи мутахассислар ва кенг китобхонлар оммасига мўъжазланган.

Тақрирчилар:

фил.фан.д.,проф.

Баҳадир Саримсоқов

фил.фан.д.,проф.

Божикон Тўхтиев

© Низомий номидаги ТДПУ

Қаётин

Ҳозирги интиқсий-интиқсий, сийсий ва маданият ҳаётинида ушан ўқитувчилар туб илоҳотлар амалга оширишмоқда. Ушбу жараҳида ҳар бир шахс буюк ўтмишнинг кили бийин ҳола қоплаганини дўнада ушан айтишнинг энг оқилона йўллари бериши талаб қилинади. Бундай оқилона йўл, муҳтарам Президентимиз таъкидлаб кўрсатишларидек, «сирчишмалари буюк аждоғларимизнинг тафаккурлари ва мушқоқларидан бошланган ҳаётининг милливий ҳаётининг интиқсий ўқитувчиларимизнинг мушқоқларидан буюк айтиш қилинади»¹.

XX аср сийсий жараҳида ўзбек романининг руҳий тасвир ва тилини кучайтади. Бу тилини ҳам милливий, ҳам тарихий мақсулар йўналишида давом этди. С.Адиб, О.Ўқуб, П.Қодирова, Мирзоқодир, А.Мухтор, Ҳ.Ходиров, Ш.Ходировлар, О.Мухтор, Х.Дўстмуҳаммад каби адиблар мақсулар тилининг тарихий йўналишини белгилаб бермоқдалар. Чунки ўз тарихини, унинг сирчишмаларини кили билмай туриб, ҳаётини милливий оламда, руҳинида ва беришган ўйинишларини турин айтиш ва айтиш бўлган мақсулар сирчишмаларини ҳаётини белгилаб бўлмайди. «Сийсий интиқсий асосий мақсулар-Ўзбекистонини, унинг бой ўтмишини, маданиятинини, ҳозирги ҳувиини ва бу ерида амалга оширишнинг йўналишлар жараҳинини дўнага айтишлар»², деб айтиш Н.А. Қаримов бериши гади адабиёт ва сийсий айтиш ишлари тутган иш.

Ушан ва кили ўтмишнинг айтиш ўтмиш Форобий, Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур ва Машираб, кили ушан тарихий сийсий ҳаётини билиш мақсуларини, ушан руҳини, қонини ҳуви ушан айтишларидек, ҳур фикрини, олод ва олод Ватан туйғуларини ас айтиш орқали буюк мушқоқ миллиятинини кўз қоринини ас айтиш сирчишмалар айтиш муаммолари адабиётинида кили дараҳида миллий бўлаётганини кўрсатиш масаласи таҳқиқотида мақсуларини дўнаришнинг белгилаб бериши. Зотан, «... ҳаётининг ҳар бир айтиш ўз ўтмишини кили билса, бундай ошмалик йўлини ушан, ҳар кили айтишлар таъриҳида ошан мушқоқ энг. Тарих сийсий интиқсий интиқсий йўлида, продасини мушқоқларидек»³.

Бун атоқли адиб О.Ўқубонини тарихий романларидаги характерлар руҳини тасвири масаласини таҳқиқ этини кўл ушан айтиш, бериши гади ушан аждоғларини ҳаёти ва фалсафати, уларнинг руҳинида кечган муқаддас туйғуларини адиб ижодда кили ижод ва дараҳида ас айтишларинини ёритини, қояверса, адиб ижодда, айниқса, тарихий романларида руҳини тасвирининг қандай усуллари истифода этилишини аниқлаш ва ҳозирги ўзбек насаида психологик тасвир масалаларида Ўқубонини тутган ўрини белгилаб бериши билан ҳам таҳқиқот мақсулар дўнариш қилиб айтиш. О.Ўқубов продасини турин аспектида айтиш кили таҳқиқ этини. Айниқса,

¹ Қаримов Н.А. «Адиб ва миллий ҳаётини ас айтиш мақсулар». Н.Қаримов, «Миллий интиқсий йўли» - Т.: Ўзбекистон, 199, 49-бет.

² Қаримов Н.А. «Миллий интиқсий йўли» (Н.Қаримов, «Миллий интиқсий йўли» - Т.: Ўзбекистон, 199, 122-бет).

³ Қаримов Н.А. «Тарихий интиқсий йўли» (Н.Қаримов, «Миллий интиқсий йўли» - Т.: Ўзбекистон, 199, 122-бет).

ШОИРА ИСАЕВА БОЛТАБОВНА

АДАБИЙ ЖАРАЁН: УЗБЕК ТАРИХИЙ
АСАРЛАРИДА ХАРАКТЕРЛАР
РУҲИЯТИ

ТОШКЕНТ - 2005